

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

Callisto hunc pellex genuit: rigidumque procaci
 Custodem matri praposuere Dij.
 Lubrica res mulier. Rigido custode remoto
 Casta nec in caelo vivere posset Helix.

SYMBOLUM XI.

Homines è lapidibus orti.

1. *Metam.*

Ethicè.

1. Tutela probitatis. 2. Cognitio sui. 3. Homo lapis. 4. Ho-
 mini laborandum. 5. Informatio ad humanitatem. 6. Præ-
 mium probitatis.

Diluvio universali genus omne hominum, demptis illis, qui cum Noacho in *arca* servati fuere, divinæ ultionis immisso interiisse, sacra testatur historia Gen. 7. Neque homines duntaxat, sed animantia pariter rationis expertia illo cataclysmo perierunt. Causa tantæ cladis extiterunt scelera, quæ magis quàm aquæ terrarum orbem inundarunt. Neutrum hoc Poëtas latuit, qui, quod subinde monebimus, è quadam divinarum litterarum umbra ansam figmentis suis arripuerunt. Accipe fabulam, & lapideam hominum originem.

In horrenda illa, communique terrarum eluvione Deucalion, Promethei filius, Thessalorum rex, vir pietate præstantissimus, mira Deorum protectione servatus est. Nam cum aquarum impetus omnia obrueret, & ipsa quoque montium cacumina superaret, ipse cum uxore Pyrrha conscensò jam ante parvò navigiò (in quod parentis monitu necessaria comportarant) ad montem quendam in regione Phocide delatus est; qui quòd ibidem *Λαπρὰς* seu *arca* aut *ratis* Deucalionis appulsa esset, initiò *Larnassi*, postea *Parnassi* nomen obtinuit. Quo in loco, in montis culmine constituti, terræque ac sædam rerum faciem conspicati, tantam hominum stragem miserantes, suamque solitudinem deplorantes, Numina loci cum alia, tum imprimis Themidem, comprecati, & sciscitanti sunt, qua ratione genus humanum, quod jam exceptis duobus illis, interierat omne, reparari posset; id responsi tulerunt, ut uterque velati caput, Magnæ matris ossa retro jacerent. Cujus obscuritate oraculi cum

diu perplexi hæsitassent, Deucalion denique visus est sibi responsi mentem assecutus, & : Magna Mater, inquit, adeoque nutrix omnium, *Tellus est*: cujus ossa quid aliud, quam saxa & lapides esse putabimus? Atque cum dicto, uterque sinus discinctos lapidibus impleverunt, eosque post tergum jacentes sparserunt. Qui à Deucalione missi fuerant, in mares: qui à Pyrrha, in feminas mutati sunt.

Non possum hic omittere venustam & festivam diluvij descriptionem, ingenio Ovidiano dignam.

Jamque mare & tellus nullum discrimen habebant:
 Omnia pontus erant: deerant quoque littora ponto.
 Occupat hic collem; cymba sedet alter adunca,
 Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
 Ille super segetes, aut mensæ culmina villæ
 Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.
 Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato:
 Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ.
 Et modò quæ graciles gramen carpere capellæ,
 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora Phocæ,
 Mirantur sub aqua lucos, urbésque, domósque
 Neréides, silvâsque tenent delphines, & altis
 Incurfant ramis, agitatâque robora pulsant.
 Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
 Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
 Crura nec ablato profunt velocia cervo.
 Quæsitisque din terris, ubi sistere possit,
 In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
 Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
 Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
 Illos longa domant inopi jejunia victu.

Hæc quidem lepore poetico. Tragicam universalis Diluvij historiam sacra referunt litteræ, Genes. 6. 7. 8. Et nos in Floro nostro Biblico enarravimus Narrat. 6.

Ethica.

- I. (a) Disce, virum bonum, justum, sanctum, amantem ac metuentem Dei, cui pietas, candor, integritas, cultus divinus cordi sunt, Provi-

(a) Tutela probitatis.

Providentiæ Numinis insigniter cordi esse; fluctuare illum quidem nonnunquam ingruentibus calamitatibus publicis, mergi tamen atque dispergi minimè posse, Deo vires emergendi sufficiente, illumque quasi manu supposita fulciete. Talis fuit Deucalion & Pyrrha, de quibus Poëta.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum.

Et :

Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem
Et superesse videt, de tot modò millibus unum,
Et superesse videt, de tot modò millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos.

Nimirum carebant omni vitio, & Deos sincerè colebant ambo. Ubi advertit, conjungi religionem cum innocentia, quæ sine illa constare non potest. Quem enim irreligiosum vidisti unquam benè moratum ac probum? Qui Deum non timet, homines timebit, & ab injuria inferenda temperabit? nequam.

II. (b) Hinc doceris Tellurem, communem omnium parentem, nemini erubescendam esse. Atque hoc est, quod Ethici *Cognitionem sui* vocant. E terra genus ducit nobilis perinde ac ignobilis. Etsi videaris cælum pulsare vertice, memineris tamen te terræ filium esse. Ad rem facit, quod narrat Livius lib. I. Tarquinius Sexti Tarquinij Romanorum regis filios, Delphos esse profectos: consulentibus quis eorum regnaturus esset Romæ, oraculo vocem redditam, imperium summum habiturum, qui primus osculum tulerit matri. Responsum ipsis aliter interpretantibus, Junium Brutum, quem ludibrium veriùs, quàm comitem (scitè enim stultitiam simularat) secum duxerant, veluti si prolapsus cecidisset, terram osculo contigisse. Factum eventum rei probatum est; nam cum impotenter se gerendo Tarquinius cognomento *superbus*, omnium in se odium concitasset, Bruti maximè operâ, Româ expulsum est, & ab eo initium Romanæ libertatis factum.

III. (c) Rudes mortales, & religionis, cultusque deorum ignari cum à Deucalione & Pyrrha ad virtutem ac pietatem informarentur, dicti sunt è lapidibus orti, atque in homines conversi. Nam quid aliud est homo iners, incultus, rudis, impolitus, indoctus, agrestis, rerum divinarum, bonarumque artium expertus, quàm lapis quidam, & inutile terræ pondus? Id Aristippus, insignis philosophus ostendit, quando interrogatus à quodam, quid boni filio suo allatura esset eruditio, respondit: si nihil aliud, hoc certè, quòd in theatro lapis in lapide non sedebit.

(b) *Cognitio sui.* (c) *Homo lapis quis?*

IV.

IV. (d) Ovidius narrationem de lapidum jaectibus claudens, ait:
Inde genus durum fumus, experiensque laborum,
Et documenta damus, qua finis origine nati.

Ferendis scilicet, experiendisque laboribus natum est genus mortali-
um. Concordant SS. litteræ Job. 5. *Homo nascitur ad laborem, et
avis ad volatum.* Et Gen. 3. lata est à Deo in protoplastum sententia:
In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Dura quidem lex, sed ad virtu-
tem & industriam exacuendam necessaria. Unde benè Maro i. Georg.

-----Pater ipse colendi

Haud facilem esse viam voluit, primusque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda,
Nec torpere gravi passus sua regna veterno.

Nimirum Jupiter aurei seculi tam paratam rerum copiam submovit.
Ut varias usus meditando extunderet artes.

Idem Poëta:

-----Labor omnia vincit

Improbis, & duris urgens in rebus egestas.

Consonat Horatius lib. 1. Sap. 9.

----- nil sine magno

Vita labore dedit mortalibus.

Et notum illud: *Dij omnia laboribus vendunt.* quod eleganter ex-
pressit Hesiodus.

*Τῆς δ' αἰετῆς ἰδρωῖτα θεοὶ προπάγειθεν ἔδην
ἀθάνατοι.*

Ad verbum: Virtuti sudorem ex adverso posuerunt dij immortales.
quod Tullius lib. 6. epistol. 1. ad Leptam, sic reddidit.

Virtutem dij immortales sudore parari,
Atque labore volunt.

Aptè ad hæc Claudianus de nuptijs Honorij:

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebras nec spoliat favis,
Si fronti caveat, si timeat rubos.

Amat spina rosas, mella tegunt apes.

Veteri apologo fertur rusticus cum curru & bobus luto altiùs hæ-
sisse. Hic miser circumspicere, caput scabere, malam fortunam accu-
sare, adjutrices manus expectare, pectus plangere, demum in genua
ruere,

(d) *Homini laborandum.*

ruere, & dextram Herculis implorare. Adfuit vocatus Hercules, sed hominem increpitans: O piger, inquit, sic currum non extrahes: Abi, manus admolire, boves urge, currum promove; ita Dij aderunt vocati & juvabunt.

Procul igitur à duro mortalium genere torpor, ignavia, desidia, mollities, qualis Sybaritarum fuit, quorum aliquis cum vidisset in agro fodientes, animo scilicet defecit. Nullum illi homines in civitatem suam admittebant opificium, quod cum strepitu exerceretur; atque adeo ne gallum quidem gallinaceum fas erat alere, ne quid esset, quod illis somnum interrumperet. Athenæus lib. 2. Et Smyndirides perditissimus ille juvenis jactare solitus est, se à viginti annis solem neque orientem, neque occidentem vidisse; assiduò scilicet vel in lecto, vel in mensa occupatus erat, si est occupatum esse, inertio otio tempus transmittere. Quod Æneas Ascanio filio præclarissimum documentum dedit, id sibi quisque adolescentum maximè, dictum putet:

Disce puer virtutem ex me, verumque laborem,
Fortunam ex alijs.

V. (e) Quòd ex lapidibus prodijisse homines ferantur, admone-
mur, nonnunquam ex lapideis, feris, & ferreis mortalibus, aliquos mansuescere, & ad humanitatem redire. Nota est historia Petri cujusdam telonæ Alexandrini, hominis avarissimi ac durissimi, qui mendicabulo panem petenti, cum lapidem circumspiceret, quem projiceret, lapide non invento, panem adjecit; à quo tempore mirè mutatus, atque emollitus est, ut torum se in pauperes profunderet, etiam vestibus sibi ad eos amiciendos detractis. Neque verò humanitas ista, quæ ab homine appellationem habet, consistit in solis, ut vulgus putat, verborum ceremonijs, aut nescio quibus gestuum elegantijs; sed in eo maximè, quòd is, qui ea præditus est, nemini nocere, omnibus benefacere ac prodesse cupit; communes hominum navos & infirmitates novit, non odit, & æquo tolerat animo, quoad potest, alios consilio & opera juvat: mansuetè ac mititer agit: affabilis est in congressibus, facile alloquitur, leniter non fastidiosè audit; nec duriter, sed benignè ac comiter responderet; commiserationem erga alios cum quadam suavitate ostendit. Atque hoc potest recta ingeniorum cultura, & bonarum artium doctrina, quæ ad humanitatem excolit animos, & ab insita torvitate & asperitate, quod olim in Themistocle notatum, ad amabilem quandam comitatem traducit.

(e) Informatio ad humanitatem.

VI. Adverte laudem insignem Deucalionis ac Pyrrhæ á pietate ductam, de quibus Poëta:

Non illo melior quisquam nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum:

Deinde vocat

Innocuos ambos, cultores Numinis ambos.

Ecce præmium probitatis, & cultus divini, de quo Seneca bene & sapienter epist. 95. Primus est deorum cultus, deos credere: deinde reddere illis majestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla majestas est. Scire, illos esse qui præsidet mundo, qui universa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt &c.

SYMBOLUM XII.

Phaëthon incendiarius.

2. *Metam.*

Ethicè.

1. Indulgentia vitiosa parentum.
2. Juvenilis ambitio & regimen.
3. Indomitæ cupiditates.
4. Vitia linguæ.
5. Juveniles conatus.

Magnam hic Juvenis Poëtis occasionem præbuit ingeniosè mentiendi; si tamen, quod sapius monemus, omnia mendacia sunt, quæ finxerunt illi; multa namque horum commenta originem ab historia, etiam sacra, trahunt. Docet enim Tertull. lib. Apol. c. 47. plerâsq; philosophorum sententias & poëtarum fabulas ex divinis literis primitus acceptas, novisq; cogitationum assutamentis corruptas esse. Vnde hæc, oro vos (inquit) philosophis & poëtis tam consimilia? non nisi de nostris sacramentis. Quis poëtarum, quis Sophistarum est, qui non omninò de fonte prophetarum potaverit? inde igitur philosophi sitim ingenij sui rigaverunt. Ita planè Græci, cum legerent historiam lib. 4. Reg. cap. 2. de Helia curru igneo, & equis igneis in cælum transfuecto, ex nominis Helix, græcè ἥλιος, vicinitate & occasione condiderunt fabulam solis, Phaëthontis, & Heliadum (Phaëthontis sororum.) Quod ego ne somniare videar, ad testimonium B. Chryostomum, & qui ex illo transcripsit, Bedam in lib. Reg. q. 28. cito. Ut autem,

tem,